

MEDIA-AIKAKAUDEN SODANKÄYNTI INFORMAATIOSODANKÄYNNIN JA MIELIPIDETUTKIMUSTEN NÄKÖKULMASTA

Jos sodit, hanki voittoja

Artikkelissa tarkastellaan Irakin toista sotaä mielipidetutkimusten tulosten kautta. Tutkimukset koskevat sodan tukemista Iso-Britanniassa ja USA:ssa sekä näiden maiden johtajien kannatusta.

Johtopäätökset viittaavat siihen, että kannatuksen vaihtelut sattuvat samoihin ajankohtiin sotaan liittyvien "voittojen" tai vastaavasti huonojen uutisten kanssa. Eräs johtopäätös aikaisempiin sotiin verrattuna on se, että kansalaisten mielipiteen muutokset tapahtuvat nopeammin kuin aikaisemmin. Sotapäätöksen tehneen pääministeri Blairin kannatus enemmistön mielipiteissä haihtui noin puolessa vuodessa. Saddam Husseinin kiinni saaminen nosti hetkellisesti sodan kannatusta yli ehdottoman enemmistön rajan, mutta vaikutus oli lyhyt. Sodan kannatuksen laskun kanssa samanaikainen tapahtuma oli mm. ns. vankilakuvien tulo julkisuuteen. Samoin sodan kannatusta on ilmeisesti syönyt Guantanamo Bayn tukikohdan vankileirin ja siellä pidettävien vankien juridisen aseman jatkuva käsittely mediassa.

Mielipiteiden muutoksia tarkastellaan myös kesällä 2006 kärjistyneen Israel-Hizbollah-kriisin ja Iso-Britanniassa paljastuneen terrorisuunnitelman tuottamien mielipidemuutosten valossa.

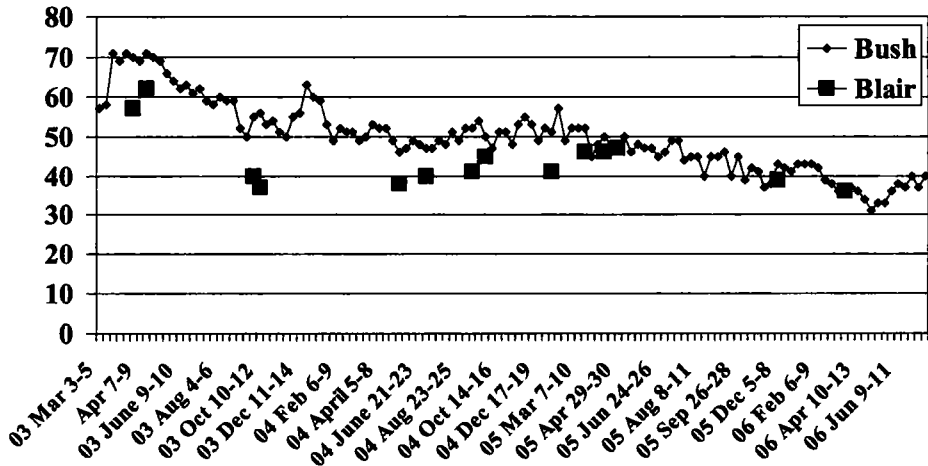
Johtajien kannatus Irakin sodan aikana, presidentti Bush ja pääministeri Blair

USA:n medioiden ja poliittisen elämän perinteeseen on jo vuosikymmenien ajan kuulunut presidentin kannatuksen säännöllinen mittaaminen. Kun mittaustuloksia käytäviä ja haluavia sanomalehtiä, televisiokanavia ja muita medioita on runsaasti samoin kuin poliittisia mielipidemittauksia tekeviä yrityksiäkin, on mittaaminen käytännössä lähes päivittäistä¹. Tyypillistä on vakiintunut yhteistoiminta tietyn median ja tietyn tutkimusyhteyden välillä, eli tulokset annetaan usein yksinoikeudella tuon median uutisoitaviksi. Vuodesta toiseen jatkuessaan mittaaminen mahdollistaa pitkien trendikuvausten laatimisen ja mm. presidenttien vertailun toisiinsa virkakausien eri vaiheissa tai maailmanpolitiikan tapahtumien hoitamisessa.

George Gallup oli yksi mielipidetutkimusmenetelmien kehittäjiä jo ennen toista maailmansotaa, ja hänen nimeään kantaa edelleenkin tutkimusyriitys, joka toimii USA:ssa ja maailmanlaajuisesti. Tässä artikkelissa nojaututaan amerikkalaisen yhtiön – The Gallup Organization² – julkistamiin presidentti George W. Bushin kannatusmittauksiin.

JOHTAJIEN KANNATUSPROSENTIT

(Bush: approval, Blair: done well)

Kuva 1. USA:n presidentti George W. Bushin ja Iso-Britannian pääministeri Tony Blairin kannatusprosentit Irakin toisen sodan alkua ajoista vuoden 2006 maaliskuuhun. Bushin luvut Gallupin (The Gallup Organization) mittauksista kysymyksellä: "Do you approve or disapprove of the way George W. Bush is handling his job as president?". Blairin luvut ovat YouGov-yhtiön Leader Ratings tutkimuksesta³, jossa kysymys oli "Do you think Tony Blair is doing well or badly as Prime Minister?".

Pääministeri Blairin kannatusta koskevia mielipidetutkimustuloksia on huomattavasti vähemmän kuin presidentti Bushia koskevia tuloksia, mutta kuviosta nähdään kuitenkin, että kannatusluvut seuraavat karkealla tasolla toisiaan. Kummankin johtajan kannatuksen trendi on pääsääntöisesti aleneva, ja pääministeri Blairin kannatusluvut ovat hieman alhaisemmat kuin presidentti Bushin luvut. Tällä ei ehkä ole kovin suurta merkitystä, koska mittaus- ja kysymystavat ovat erilaiset, olennaista on trendin samankaltaisuus. Kannatuksen huippu- ja laskukohtia tarkastellaan alempana. Lähtökohdaksi voidaan kuitenkin ottaa se toteamus, että presidentti Bushin kannatus nousi yli 10 prosenttiyksikköä maaliskuussa 2003 USA:n aloitettua hyökkäyksensä Irakiin.

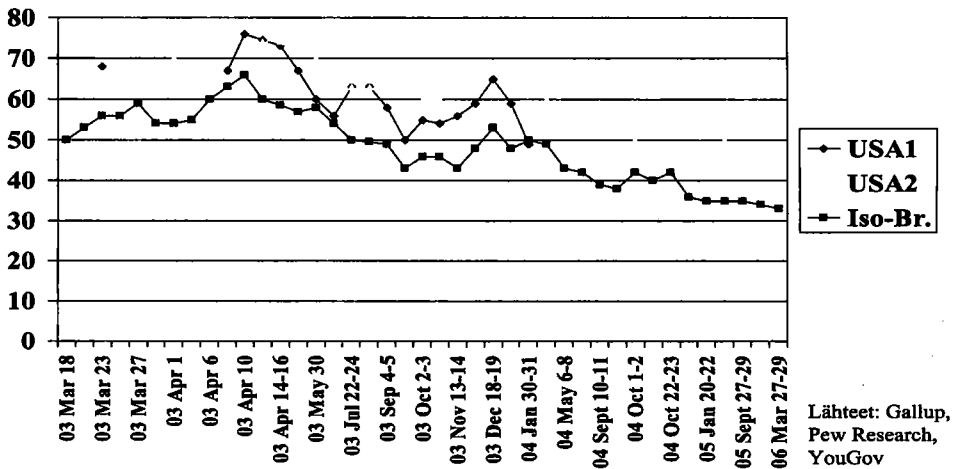
Sodan tukemista tai hyväksymistä koskevat mielipiteet

Johtajien kannatuksen tai heidän toimiensa hyväksymisen tapaan on Irakin sodan aikana ja varsinaisten sotatoimien (julistetun) päättymisen jälkeen mitattu myös USA:n ja Iso-Britannian kansalaisten mielipiteitä siitä, hyväksyvätkö he maansa joukkojen lähettämisen sotaan vai pitävätkö sitä virheenä. Samanlaisia mittauksia on USA:ssa tehty eri sotien aikana alkaen jo Korean sodasta, joten vertailuja eri sotien välillä voidaan tehdä. Alempana tällaista vertailua tehdään Vietnamin sotaan.

SODAN TUKEMINEN / HYVÄKSYMINEN

USA₍₁₎: "Worth going to war"

USA₍₂₎: "Right decision in using military force against Iraq"
 Iso-Britannia: "Right to take military action against Iraq"

Kuva 2. USA:n ja Iso-Britannian kansalaisten mielipiteitä Irakin sodan hyväksymisestä ja tukemisesta. USA:ta koskeva ensimmäinen käyrä on Gallup Organizationin tutkimuksista kysymyksestä: "All in all, do you think it was worth going to war in Iraq, or not?". Toinen käyrä on Pew Research Centerin tutkimuksista⁴, joissa käytetty kysymys oli: "Now thinking about Iraq, do you think the U.S. made the right decision or the wrong decision in using military force against Iraq?". Iso-Britannian tulokset ovat YouGov-yhtiön tutkimuksista⁵, ja käytetty kysymys oli: "Do you think the United States and Britain are / were right or wrong to take military action against Iraq?".

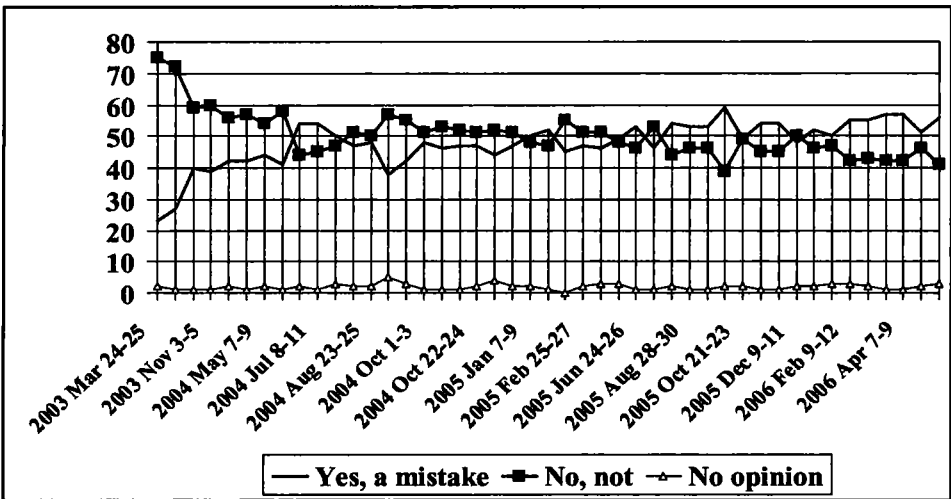
Sodan kannatuksen ja tukemisen trendi on samantapainen kuin edellä kuvattu maiden johtajien kannatuksen trendikin: pitemmän päälle laskeva. Samanlaisuutta on myös siinä, että Iso-Britannian kansalaismielipide tukee sotaa vähemmän kuin mielipide USA:ssa. Kaikissa kolmessa käyrässä nähdään suuntana se, että enemmän tai

myöhemmin mielipiteiden tuki sodalle laskee alle 50 prosentin eli ehdottoman enemmistön kannatuksen rajan.

Iso-Britanniassa ehdoton enemmistö menetetään ensiksi, elo–syyskuussa 2003 eli noin puoli vuotta Irakiin tehdyn hyökkäyksen aloittamisen jälkeen. Kummassakin maassa Saddam Husseinin löytäminen ja kiinni saaminen joulukuussa 2003 näytti käänteentekevältä sodan kannatuksen kannalta, mutta käänne jäi sittenkin lyhytaikaiseksi ja trendi kääntyi vääjäämättömästi kohti sodan kannattajien jäämistä vähemmistöksi. Amerikkalaisissa mittauksissa näitä kysymyksiä käytettäessä sodan kannatus laski alle 50 prosentin rajan noin kymmenessä kuukaudessa tai noin puolestoista vuodessa.

SODAN TUKEMINEN / HYVÄKSYMINEN

"In view of the developments since we first sent our troops to Iraq, do you think the United States made a mistake in sending troops to Iraq, or not?"

Kuva 3. Gallup Organizationin käyttämän "mistake"-kysymyksen vastausjakaumia⁶ Irakin sodan alusta kesään 2006.

Kuvassa 3 esitetään vielä tuloksia kolmannelle yleisesti käytetystä kysymystyypistä, jota Gallup on käyttänyt vuosikymmeniä eri sotia koskevana. Tämän mittaustavan mukaan sodan kannatus oli heti sen alkaessa korkealla, ja laski sitten noin vuoden ja kolmen kuukauden kuluttua ensimmäisen kerran alle 50 prosentin. Sen jälkeen mittaustulos on vaihdellut tuon tason molemmin puolin, mutta laskeva yleistrendi on kuitenkin nähtävissä, ja vuoden 2005 lopun jälkeen sotaa erehdyksenä pitävillä on ollut enemmistö tutkimusten vastaajista.

Mielipiteiden muutoskohtia: voittoja

Edellä esitetyistä mielipidemittaustuloksista nähdään, että hyökkäyspäätöksen tekeminen ja hyökkäyksen aloittaminen sinänsä saivat sekä USA:ssa että Iso-Britanniassa enemmistön tuen. Samoin kansalaiset viestittivät hyväksyvänsä johtajiensa toimet ja luottavansa heihin. Hyökkäyksen kohokohtia oli Bagdadin valloitus ja samassa yhteydessä mediatapahtumana monien kanavien kautta suorana lähetyksenä esitetty Saddamin patsaan kaataminen 9.4.2003. Heti sen jälkeen tehdyissä mittauksissa sodan ja johtajien kannatus oli suurimmillaan kummassakin maassa.

Kansalaiset suhtautuivat optimistisesti sodan nopeaan päättymiseen vielä touko-kuussa 2003 presidentti Bushin julistettua ”tehtävän suoritetuksi”, mutta sitten osoittautui, ettei irakilaisien vastarintaa suinkaan oltu saatu loppumaan. Kannatuskäyrät kääntyivät laskuun.

Saddam Hussein löydettiin ja vangittiin 13.12.2003. Tapahtuman jälkeen sodan ja johtajien kannatus kasvoi, mutta sittenkin vain tilapäisesti. Vuoden vaihteen 2003/4 jälkeen kannatuksen laskeva trendi jatkui. Saddamin vangitseminen jäi viimeiseksi suuremmin kannatusta lisänneeksi piikiksi kuvaajakäyrille.

Sodan keskeisiä vaiheita on nimetty ja brittikansalaisten mielipiteitä kuvattu YouGov-tutkimusyhtiön raportissa Iraq Trends⁷.

... ja sitten takaiskuja

Iso-Britanniassa sodan aloittamisen selvittelyihin kuului massatuhoaseiden asian-
tuntijan tohtori Kellyn itsemurha ja sen selvittelyt eli ns. Hutton-komitea heinäkuus-
ta syyskuuhun 2003. Sodan kannatus maassa laskee samaan aikaan.

Huhtikuun lopussa 2004 tulevat julkisuuteen vankeihin kohdistuvia väärinkäy-
töksiä esittävät kuvat Abu Ghraibista, liittouman käyttöönsä ottamasta vankilasta.
Kuvat koskevat amerikkalaisia sotilaita, mutta sodan ja johtajien kannatus laskee sa-
maan aikaan kummassakin maassa.

Afganistanin sodan alettua USA oli perustanut vankileirin Kuubaan Guantanamon
tukikohtaan, ja heti perustamisestaan asti se sai voimakasta vastustusta ja kielteistä
julkisuutta maailman mediassa. Kielteisyys yhdistettiin koko ”terrorismin vastaiseen
sotaan”, ja heijastui siten myös USA:n toimiin Irakissa. Vankileirin merkitystä tiedo-
tustappiona ei käsitellä tässä laajemmin, mutta se jää varmaan sotahistoriaan yhtenä
merkittävimmistä tiedotustappioina. Erikoista Guantanamon saamassa julkisuudes-
sa on se, että koko tapahtumasarja alkoi USA:n omana tiedotuskampanjana, jonka
tarkoituksena oli ilmeisesti kertoa maailmalle, kuinka turvallisesti ja määrätietoisesti

vaarallisia vankeja käsiteltiin. Julkisuuteen toimitetut kuvat olivat laivaston kuvajien ottamia. Kuitenkin toiminta tulkittiin heti USA:n vastaisesti, ja vankiongelmaksi pysyi mediassa esillä leirin avaamisesta alkaen. Yksi huipentuma julkisessa arvostelussa nousi kolmen vangin itsemurhasta kesäkuussa 2006.

”Pieni” voitto ei riitäkään kääntämään enemmistön mielipiteiden suuntaa

Kapinallisjohtaja Al-Zarqavin eliminoiminen kesäkuussa 2006 ei näy juurikaan amerikkalaisten näkemyksissä sodan voittamisesta tai Bin Ladenin kiinni saamisen todennäköisyydestä (Gallupin mittaus 9.–11. kesäkuuta 2006). Vastavaikutuksena tälle pienelle voitolle oli Guantanamo-julkisuus samaan aikaan. Julkisuuteen tuli tietoa mm. kolmen vangin itsemurhasta vankileirillä⁸. Sisä- ja ulkopoliittinen painostus vankimenettelyä kohtaan kasvoi.

Toiseksi samanlaiseksi esimerkkitapaukseksi voidaan ottaa sodan hyökkäysvaiheen aikana viestinnässä laajasti esillä ollut kerronta Jessica Lynchin osallisuudesta taisteluun, hänen joutumisensa irakilaisien vangiksi sekä hänen dramaattinen vapauttamisensa sairaalasta yöllisessä hyökkäyksessä. Tapahtuman jälkeen alkoi tihkua tietoja, että tapaus ei välttämättä ollutkaan niin sankarillinen kuin ensimmäisissä kuvauksissa esitettiin, ja mediamaailman arvioksi jäi käsitys tapauksen ylikorostamisesta.

Jessica Lynchin vaiheiden kertominen herätti kyllä tiettyä innostusta, mutta kokonaisuuden merkitys voittamisen tunteen kasvattamisessa jää kyseenalaiseksi. Sankaritarinan ”rakentaminen” onnistui vain osittain USA:n kotirintamalla, ja tapauksen taustojen selviäminen myöhemmin rapautti sankarin sädekehää ja nostatti kritiikkiä ja antoi tukea sodan vastustamiselle.

Pohdintaa: Kannatuksen kaksi raja-arvoa

Mielipidetutkimusten tulosten raportoinnissa kiinnitetään yleensä huomiota selkeisiin kynnyks- tai raja-arvoihin. Yksinkertaisesti nämä voidaan kiteyttää kahteen:

- 1) Enemmistö ei enää tue/kannata
- 2) Vastustajien osuus ylittää kannattajien osuuden.

Samat kriteerit koskevat sekä presidentti Bushin että pääministeri Blairin kannatusta sekä koko sodan kannatusta ja tukea.

Enemmistö Iso-Britanniassa sodan oikeutuksella ("right to take military action") mitattuna menetettiin ensimmäisen kerran noin 4 kuukauden kuluttua hyökkäyksen alkamisesta ja pysyvästi noin 11 kuukauden kuluttua.

USA:ssa enemmistö mitattuna väärällä hyökkäyspäätöksellä ("mistake in sending troops to Iraq") menetettiin ensimmäisen kerran n. 15 kuukauden kuluttua hyökkäyksen alkamisesta. Kesäkuun alkupuolella 2006 enemmistö oli edelleen sitä mieltä, että sotaan lähteminen oli erehdys, vaikka al Zarqawin surmaaminen hieman muuttikin tilannetta niin, että sodan hyväksyjien ja sitä vastustavien osuudet olivat lähes yhtä suuret ja ero mahtui tilastollisen virherajan sisään. Heinäkuun lopussa 2006 amerikkalaisten mielipide ei edelleenkään ollut muuttunut⁹. 55 % tutkituista amerikkalaisista oli sitä mieltä, että USA:n pitäisi vetäytyä Irakista välittömästi tai viimeistään vuoden kuluessa eli elokuussa 2007.

Noin kymmenen kuukauden kuluttua hyökkäyksestä enää 49 % prosenttia tutkituista amerikkalaisista oli sitä mieltä, että sotaan kannatti lähteä. Lokakuussa 2004 eli noin 19 kuukauden kuluttua hyökkäyksen alkamisesta 48 % Gallupin tutkimuksen vastaajista oli sitä mieltä, että sotaan lähteminen oli oikea päätös, eli tämänkin mittarin mukaan menetettiin ehdottoman enemmistön kannatus.

Heinäkuussa 2006 ICM-tutkimusyrietyksen tulosten¹⁰ mukaan Iso-Britanniassa oli edelleen vallalla "sotaväsymys" siinä mielessä, että 69 % kansalaisista arvioi hallituksen ylläpitävän maan sotilasvoimia Irakissa, Afganistanissa ja muualla. Vastaajien mielestä Iso-Britannian sotilaallinen läsnäolo Irakissa ja Afganistanissa enemmänkin pahentaa tilannetta kuin auttaa sitä. Briteistä 63 % oli sitä mieltä, että pääministeri Blair on vinyt maan liian lähelle USA:ta.

Vahvan johtajuuden kaipuu

Yleisen mielipiteen ja johtajien kannatuksen tietynlaista arvaamattomuutta kuvaa kuitenkin yllättävien kriisitilanteiden aikana mitattu johtajien kannatuksen lähes kattoonsa kivunnut nopea kasvu¹¹. Syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen 21.–22. päivinä syyskuuta mitattu presidentti Bushin kannatus (approval) oli 90 %. Samaa ilmiötä oli havaittavissa pääministeri Blairin kannatuksessa, vaikka ei aivan yhtä voimakkaana. Jopa Ruotsin pääministeri Perssonin ja Suomen pääministeri Lipposen kannatuksessa näkyi kansalaisten luottamuksen kasvu. Lipposen kannatus nousi jopa korkeammalle kuin koskaan aikaisemmin hänen virkakausiensa aikana.

Heinäkuussa 2006 israelilaiset ilmaisivat ehdottoman tukensa pääministeri Ehud Olmertin toiminnalle kriisissä Maagar Mohot-yhtiön mielipidetutkimuksessa¹². Tutkimuksessa olivat vastaajina Israelin sekä juutalais- että arabikansalaiset, ja kannat-

tusprosentti oli 71. Tämän artikkelin teemaa voittojen tarpeellisuudesta tukee kuitenkin mielipiteiden kehitys varsinaisten taisteluiden päätyttyä 34:n päivän jälkeen tulitaukoon elokuussa 2006. The Guardian -lehden¹³ mukaan enää 40 % israelilaisista oli tyytyväisiä pääministeri Olmertin toimintaan, sillä 70 % Maariv-lehden teettämän tutkimuksen vastaajista oli tyytymättömiä tulitaukopäätökseen, koska siepattuja sotilaita ei saatu palautettua. Taisteluista saatuja tuloksia pidettiin riittämättöminä.

Vertailua Vietnamin sotaan

Vietnamin sotaan verrattuna Irakin toisen sodan kannatus USA:n sisällä on aivan erilaista: Republikaanien kannattajat ovat jatkuvasti olleet tukemassa sotaa. Vietnamin sodan aikaan kannatuseroja kahden pääpuolueen välillä ei samassa laajuudessa ollut, ja sodan tukemisessa asetelma oli erilainen: itse asiassa demokraattien kannattajat tukivat Vietnamin sotaa huomattavasti pidempään kuin republikaanien kannattajat – olihan demokraattinen presidentti ensin johtamassa maata sodassa. Selkeä ero näyttää olevan siinä, että mielipiteiden muuttuminen sotaa vastustavaksi tapahtui nyt 2000-luvulla selvästi nopeammin kuin 40 vuotta aikaisemmin. Tuolloin määrällään merkittävien amerikkalaisten joukkojen lähettämisestä Vietnamiin kesti noin kolme vuotta sodan vastustamisen huomattavaan kasvuun. Eroa toki on myös sotien kestossa, Vietnamin sodan amerikkalainen vaihe kesti vuodesta 1964 vuoteen 1973.

Vietnamin sotaa kuvattiin ensimmäiseksi televisiosodaksi, mutta ei se sitä ollut kuitenkaan siinä mielessä kuin sota infoaikakaudellamme, nyt sodan kuvaus on reaaliaikaista niin massamedioiden kautta kuin myös henkilökohtaisten viestimien – mobiilipuhelimien ja Internetin – kautta. Vietnamin sodan aikaan nähtiin kylä taistelukupvauksia kotona televisioista, mutta esitykset eivät olleet reaaliaikaisia. Tänäpäin amerikkalaiset sotilaat voivat myös olla yhteydessä päivittäin omaisiinsa puhelimitse, ja vaikka sotilaiden ottamien kuvien ja videoiden levittämistä Internetiin on rajoitettu, tekevät sotilaat sitä ainakin vapauduttuaan palveluksesta¹⁴. Yksi nykyaikaisen Internetin sisältötyyppi on ns. nettipäiväkirja, weblog tai blogi, joita myös taistelualueella olevat sotilaat voivat päivittää. Ylläpitoon riittää heikompi Internet-yhteys, koska välitetään pelkästään tekstiä. Sodan kokeminen leviää kansakunnan keskuuteen aivan uudella tavalla – perustaistelijan itsensä dokumentoimana nykyaikaisen viestinnän välinein.

Tätä artikkelia varten ei ole voitu vertailla systemaattisesti amerikkalaista mediasisältöä Vietnamin sodan aikana ja nyt Irakin toisen sodan aikana. Selvältä näyttää kuitenkin se, että nyt joukkoviestimet, televisiokanavat ja sanomalehdet tärkeimpiinä, ovat selvästi "leiriytyneet" joko kannattamaan sotaa tai vastustamaan sitä. Tämä

ilmiö ei voi olla vaikuttamatta myös kansalaisten mielipiteisiin. Tottakai vaikutus on kaksisuuntainen – myös kysyntä lisää viestimien sisällön tarjontaa. Lisäksi on otettava huomioon myös se, että USA:ssa puolueiden kannatus on löyhää, poliittiset puolueet eivät ole sillä tavoin kiinteästi järjestäytyneitä organisaatioita kuin esimerkiksi meillä Suomessa. Näin ei voida välttämättä sanoa, että tietyn puolueen kannattaminen on kansalaisen esittämän mielipiteen syy, vaan mekanismi voi olla myös toisinpäin: henkilö ilmaisee kannattavansa puoluetta, joka tukee kansalaisen itsensä muutoin omaksumia ajatuksia. Ulko- tai sisäpolitiikan muutokset määrittävät sitten sen, mitkä asiat kulloinkin ovat kansakunnan puoluevalintoja määrittäviä keskeisiä kysymyksiä. Saatavilla on jopa tutkimustuloksia, joiden mukaan republikaanien ja demokraattien kannattajat elävät ”erillisissä maailmoissa”. Heidän näkemyksensä ja perustelunsa poikkeavat selvästi toisistaan useissa Irakin sotaan liittyvissä kysymyksissä alkaen siitä, oliko Irakilla USA:n sinne hyökätessä joukkotuhoaseita tai ainakin laaja ohjelma niiden valmistamiseksi¹⁵.

Kahden suurvallan johtajien kannatuksen trendeistä

Kahden vallan johtajien kannatukseen näyttää liittyvän toisiaan muistuttavia mielenkiintoisia seikkoja. Vaikka kummankin johtajan kannatus on välillä ollut mittaustavasta riippumatta pohjamudissa, molemmat on ensimmäisen kauden jälkeen valittu uudestaan virkaansa. Presidentti George Bush voitti vaalit helmikuussa 2005, ja pääministeri Tony Blair toukokuussa ”historiallisesti” kolmannen kerran.

Kummassakin maassa tilanne näyttää nyt olevan poliittisesti avoin: voittavatko republikaanit USA:ssa edelleen, ja varsinkin Iso-Britanniassa maa on ”päättämättömyyden tilassa” mielipidetutkimusten mukaan.

Pääministeri Tony Blairin kannatus häneen kohdistuneella tyytyväisyydellä mitattuna oli huipussaan hallituskauden alussa, mutta lähti sitten laskuun (Ipsos Mori 2006)¹⁶. Ensimmäinen romahdus oli syyskuussa 2000, jolloin koettiin ns. fuel crisis, öljypolttoaineiden hinnat olivat huipussa. Sen jälkeen Blair kuitenkin valittiin uudestaan vaaleissa toukokuussa 2001. Saman vuoden syyskuussa tulivat terrorihyökäykset New Yorkiin ja Washingtoniin, ja Blairin suosio nousi lähes samalle tasolle kuin hänen ensimmäisen hallitus kautensa alussa. Sen jälkeen suosion hetkellisiä nousukohtia olivat Irakin sodan aloittaminen maaliskuussa 2003 ja vielä Lontoon itsemurhapommitukset heinäkuussa 2005.

Blairin kannatuksen trendi koko hänen hallitusajaltaan on siis kuitenkin aleneva. Kannatuksen huippukohdiksi nousevat terrori- ja sotatapahtumat, joihin pääministeri itse ei juuri ole vaikuttanut. Näitä huippuja voidaan selittää ”vahvan johtajuuden

kaipuulla”, mutta huiput ovat kuitenkin viime kädessä hetkellisiä. Kun kansakunnan hätä näyttää menevän ohi, tulevat päällimmäisiksi arviointikohteiksi muut, arkipäiväisemmät asiat. Brittiläiseen poliittiseen kulttuuriin näyttää kuuluvan se, että vallassa olevan pääministerin kannatus ja suosio ”kuluu”. Tony Blairin kannatus oli silti heinäkuussa 2006 edelleen korkeammalla tasolla kuin Margaret Thatcherin tai John Majorin suosio heidän kautensa loppupuolella (ks. Ipsos Mori, 2006). Pitkän virassaoloajan paineessa Blair on kuitenkin joutunut antamaan pyöreitä lupauksia siitä, että ei enää istu kauttaan loppuun, vaan antaa mahdollisuuden uusille yrittäjille.

Tätä kirjoitettaessa heinä–elokuussa 2006 brittiläisen poliittisen elämän ongelmana näyttää olevan totaalinen luottamuksen menetys koko poliittiseen järjestelmään. Poliittisen toiminnan rahoitusta ei ole pystytty työväenpuolueenkaan lupauksista huolimatta järjestämään niin, etteikö skandaaleja olisi päässyt syntymään. Mieli-pidetutkimusten mukaan kansalaiset eivät näytä juuri paremmin luottavan konservatiiviseenkaan puolueeseen.

Tutkimusyhtiö Ipsos Morin kesällä 2006 julkistetun tutkimuksen mukaan Iso-Britannian kansalaiset olisivat valmiita antamaan vallan konservatiiveille ”jos vaalit pidettäisiin ensi viikolla”. Vastaavalla tavalla mitattuna USA:n kansalaiset kannattaisivat jopa vielä voimakkaammin demokraatteja kuin nyt vallassa olevia republikaaneja. Presidentin vaaleja ei USA:ssa ole vastaavalla tavalla tutkittu, ja onkin täysin arvailujen varassa, pystyykö tuleva republikaanien presidenttiehdokas voittamaan vaalit, mutta myöskään kukaan demokraattien mahdollisista ehdokkaista – mukana mm. vuoden 2000 vaalin hävinnyt Al Gore ja edellisen demokraattisen presidentin vaimo Hillary Clinton – ei ole saanut mielipidemittauksissa niin suurta kannatusta, joka antaisi viitteitä tulevasta varmasta voitosta.

Iso-Britanniassa mielipidetutkimukset eivät löydä selvää mielipidettä siitä, kuka olisi paras seuraava pääministeri, vaan useimmiten annettu vastaus on ”en osaa sanoa”. Maaliskuussa 2006 näin sanoi YouGov-tutkimusyhtiön tutkimuksen mukaan 38 % vastaajista, huhtikuussa 40 %, toukokuussa taas 38 % ja kesäkuussa saatiin lukemaksi 36 %. Heinäkuun lopussa epätietoisien osuus oli noussut 41 %:iin (YouGov / Daily Telegraph political trends, July 2006)¹⁷.

Tutkimustulosta voidaan pitää poikkeuksellisenä, mutta se kuvastaa myös tilannetta, johon nykyinen informaatioaikakauden yhteiskunta sittenkin voi ajautua. Kaikesta käsillä olevasta tiedosta ja nopeasta viestinnästä huolimatta kansalaisten mielipiteestä ei saada ohjetta sille, kuinka kansakuntaa pitäisi johtaa ja kenen sitä pitäisi johtaa. Vaalijärjestelmät eri maissa ovat sellaiset, että joku osallistuvista puolueista ja ehdokkaista aina vaalit voittaa – ainakin laskennallisesti. Eri asia sitten on, saako vaalituloksen perusteella muodostettu hallitus tai hallinto kansakunnan enemmistön tuen – tai säilyykö enemmistöltä saatu tuki pidemmän päälle.

Kertaluokkaa vaikeamman ongelman muodostaa sodan tai siihen rinnastettavan aseellisen konfliktin käsittely kansalaisten mielipiteenmuodostuksessa. Enää ei käydä lähtökohdiltaan tasaväkisten valtioiden välisiä kulutusotia, joiden ratkaiseva tekijä on kansantalouden ja sotateollisuuden kestävyys, vaan epäsuhtaisten osapuolien sotia. Kansalaisetkin ymmärtävät tämän – ainakin implisiittisesti – ja arvioivat maansa johtajien toimintaa tästä näkökulmasta. Häviäminen tai periksi antaminen selvästi pienemmälle tai heikommalle vastustajalle on selkeästi häviö, ja sitä pidetään vääränä politiikkana. Mutta vääränä politiikkana voidaan pitää myös alivoimaisen vihollisen murskaamista, koska silloin kansalaismielipide saattaa arvioida käytetyn liiallista voimaa turhaan, ja tällainenkin tilanne määrittellään häviöksi. Tämä näkyy kansalaisten mielipiteenmuodostuksessa ainakin sillä tavalla, että kahta samanlaista kriisiä tai sotaa ei ole. Tilanteet muuttuvat, ja niin muuttuvat myös eri tilanteissa käytettävät arviointikriteerit, joiden selkeää kehityskaarta voi olla vaikea löytää.

Yleisen kansalaismielipiteen kehityksessä näyttäisi kuitenkin olevan yksi yhtenäinen kehityspiirre: tappioita kuolleina tai haavoittuneina siedetään selvästi entistä vähemmän – ainakin länsimaisen ajattelutavan piirissä. Tappioista – todellisista tai liioitelluista – ja niiden kuvauksista tulee lisäksi informaationsodankäynnin jokapäiväistä käyttövoimaa. Tämän artikkelin puitteissa ei ole tarkoitus tarkastella tätä teemaa laajemmin, mutta tässä yhteydessä on kuitenkin syytä mainita tuore esimerkki, Qanan kylässä Libanonissa tapahtunut pommitus 30. heinäkuuta 2006. Tapahtuma on päästänyt valloilleen erilaisten selitysten ja kuvausten vyöryn Internetissä. Yhden kuvauksen mukaan Israel yksinkertaisesti tulitti asuinrakennuksia, koska sen saamien tiedustelutietojen mukaan niissä oli Hizbollahin aseita varastoituna. Israel oli aikaisemmin lentolehtisin ja muita viestimiä käyttämällä käskyttänyt siviiliasukkaita väistymään alueelta, eikä tiennyt paikalle jääneistä lapsista ja muista siviileistä. Toisen kuvauksen mukaan noin 400:n metrin päässä tulitetuista rakettialustoista ollut asuintalo räjähti vasta 7-8 tuntia Israelin tulituksen jälkeen ja sortui. Väitetään, että taloon oli sitä ennen tuotu ruumiita muualta, ja median läsnä ollessa niitä kaivettiin raunioista. Internetin blogeissa ja keskustelupalstoilla jopa väitetään, että sama lapsen ruumis olisi kuvattu tulituksen uhrina eri paikoissa. Informaationsodassa kiineettisen sodan toimenpiteet on alistettu informaatio-operaatioiden käyttöön. Pahimmassa tapauksessa omien siviilien surmaamista käytetään tämän ajattelumallin mukaisesti yhtenä toimintatapana.

Pääministeri Blairin ja presidentti Bushin merkityksen pohdinta maansa johtajina tuottaa päällimmäisenä havainnon siitä, että jostain syystä työväenpuoluetta edustava pääministeri ja konservatiivisia republikaaneja edustava presidentti näyttävät käsi kädessä sopivan yhteisistä ratkaisuksista maailman kriiseissä. Kummallakin johtajalla näyttää olevan oman puolueensa kannattajien tuki Irakin sotaa koskevilla päätök-

sissä¹⁸, mutta ei kilpailijoiden tukea. Taustalla täytyy siis olla muita tekijöitä kuin yksittäisen politiikan puoluetusta. Globaalissa politiikassa suurstrategiset ratkaisut ovat tämän tarkastelun valossa sittenkin määräävämpiä. Ilman vastausta jää tämän artikkelin puitteissa se, minkälaiset voimat ja vaikuttajat tämän strategian määrittelevät. Nämä tekijät ovat sittenkin voimakkaampia kuin mielipidemittausten kautta näkyvä poliitikkojen tai heidän päätöstensä kannatus. Oletetusta länsimaisesta demokratiasta huolimatta ratkaisu saattaa sittenkin olla kunkin maan poliittisen eliitin ja sen tukijoiden käsissä.

Joukkoviestinnän vaikutuksen selityksiä

Tässä artikkelissa ei laajemmin pohdita niitä prosesseja tai kausaalisia ketjuja, joiden kautta kansalaisten mielipide syntyy sellaisena kuin se nyt käsitellyissä mielipidetutkimusten tuloksissa esiintyy. Joukkoviestinnän teorian historia on itse asiassa täynnä tällaisia analyyseja. Nyt ne on ikään kuin hypätty yli, ja todetaan ainoastaan tiettyjen sodan tapahtumien ja mielipiteenmuutosten ajallisia yhteyksiä. Kuten todettu, tulos näyttää yksinkertaiselta: Irakiin hyökänneen koalition kannalta hyvät uutiset nostavat sodan ja maiden johtajien kannatusta, ja vastaavasti huonot uutiset syövät tuota kannatusta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö mielipiteen muodostuksen taustalla todella olisi monimutkaisia sosiaalisia prosesseja¹⁹.

Amsterdamin yliopistossa pitkään työskennellyt professori Denis McQuail on työsäänsä pyrkinyt yhdistämään perinteisen amerikkalaisen kommunikaatiososiologian teorian uudempaan eurooppalaiseen ajatteluun. Yhdessä monista kirjoistaan²⁰ hän kirjoittaa informoidun yleisön roolista joukkoviestinnän vaikutuksen kohteena, ja tulee siihen tulokseen, että mitä paremmat tiedot yleisöllä tarkasteltavista asioista on, sitä vähemmän se on vaikutukselle alttiina. Kääntäen tämä ajatus tarkoittaa siis sitä, että medioiden rooli on sitä vaikuttavampi, mitä vähemmän yleisö asioista tietää.

McQuailin selitysmallilla saattaa olla hyvinkin vahva relevanssi nyt käsillä olevassa maailmanpolitiikan tilanteessa siinä mielessä, että monien näkemysten mukaan keskeiset viestimet eivät enää ole riittävän puolueettomia. Ns. terrorismin vastaisen sodan alettua huomattiin, että brittilehdistön internetversioita luki entistä suurempi amerikkalainen joukko netinkäyttäjiä. Yksi selitys oli se, että he eivät enää luottaneet oman maansa viestimiin niiden leiriytyttyä kannattamaan tai vastustamaan sotaa.

Israel–Hizbollah-kriisin aikana heinä–elokuussa 2006 väitettiin, että myös Iso-Britanniassa ainakin jotkut merkittävät sanomalehdet olivat ottaneet selvän kannan jomankumman kriisin osapuolen puolesta. Samoja väitteitä kohdistettiin myös suuriin monikansallisiin uutistoimistoihin ja niiden välittämään uutis- ja kuvamateriaaliin.

Kun mielipidetutkimuksien tuloksista tehdään herkästi johtopäätöksiä muuttamisen prosenttiyksiköiden muutosten perusteella, voidaan edellä esitettyjen seikkojen perusteella sanoa, että ollaan erittäin epävarmalla pohjalla: syntyy kuva mielipiteiden muuttumisesta siksi, että vähemmän informoidut kansalaiset muuttavat mielipiteitään puolueellisten medioiden uutisoinnin perusteella. Todellisuudessa välttämättä suurin osa kansalaisista ei sittenkään ole muuttanut näkemyksiään.

Keskustelu joukkoviestimien raportoimien sotakuvausten vaikutuksesta kansalaisten mielipiteisiin ja näkemyksiin on johtanut myös pohdintoihin sotatoimien luonteen muuttumisesta. On herätetty kysymys siitä, käytetäänkö entistä enemmän ”ekspressiivisiä” sotatoimia ja taistelutapoja ”instrumentaalisten”, varsinaista sodankäyntiä edistävien toimien asemesta. Jos ekspressiivisiä mutta tuhoisia sotatoimia käytetään pelkästään symbolisten viestien lähettämisen vuoksi ollaan jo tekemisissä hyvinä pidettyjen sodankäynnin läntisten eettisten periaatteiden muuttumisen kanssa.

Never ending blog ...

Tämän artikkelin olisi oikeastaan voinut kirjoittaa nykyisin niin muodissa olevana sähköisenä jatkokertomuksena, blogina jos sellaisella olisi parempi luottamus lukijoiden silmissä, sillä tässä käsitellyllä asialla ei ole varsinaista päätöstä, vaan tilanne muuttuu koko ajan. Eri maiden kansalaisten mielipiteet vellovat edelleen puolelta toiselle. Maiden johtajien aseman ja suosion vaihtuvuuden nopeutta kuvaa myös jatkuvasti muuttuva maailmanpolitiikan tilanne. Jo Vanhassa Testamentissa kuvattu Lähi-idän heimojen ja kansojen keskinäinen kriisi jatkuu edelleen, toistaa itseään ja saa alati uusia muotoja. Tätä kirjoitettaessa alkoi olla käytössä tuoreita tutkimustuloksia siitä, kuinka Israelin ja sen vastustajien keskinäiset taas kerran leimahtaneet taistelut olivat vaikuttaneet mielipiteisiin USA:ssa²¹. Heinäkuun 2006 lopulla tehdyssä tutkimuksessa 47 % amerikkalaisista sanoo hyväksyvänsä presidentti Bushin toiminnan Israelin ja Hizbollahin taistelijoiden välisten tapahtumien käsittelyssä. Presidentti Bushilla ei siis ole ehdottoman enemmistön tukea tässä kriisissä. Elokuun ensimmäisenä päivänä julkistetun tutkimuksen²² mukaan näyttääkin siltä, että useimmat amerikkalaiset puoluekannatuksestaan riippumatta ovat sitä mieltä, että USA:n ei pitäisi lainkaan sekaantua tähän kriisiin – mutta tämäkään mielipide ei saa ehdottoman enemmistön kannatusta.

Heinäkuun lopussa YouGov-tutkimusyhtiön raportoimien tulosten²³ mukaan 53 % Iso-Britannian kansalaisista piti oman hallituksensa toimintaa Libanonin kriisissä heikkona. Labour-puolueen kannattajistakaan ainoastaan 14 % piti hallituksen

toimia erinomaisina tai hyvinä. ICM-tutkimusyhteyden samaan aikaan tekemän tutkimuksen²⁴ mukaan 61 % briteistä oli sitä mieltä, että Israel ylireagoi aseellisesti sotilaidensa kaappaamiseen. Mori-yhtiön tutkimuksen mukaan Blairin kannatus oli heinäkuun lopussa alimmillaan koko hänen virassaoloaikanaan. Morin laskema nettokannatusluku oli -44 %²⁵. Elokuun puolessa välissä YouGov-yhtiö tutki brittikansalaisten näkemyksiä terrorismin vastaisesta sodasta²⁶ poliisin ja turvaviranomaisten paljastettua uuden terrorisuunnitelman. 86 % tutkituista arvioi maansa joutuvan terrorihyökkäyksen kohteeksi lähimmän 12 kuukauden aikana ja 73 % vastaajista katsoi lännen olevan maailmanlaajuisessa sodassa islamistiterroristeja vastaan. Brittivastajat katsoivat, että heidän maansa pitäisi olla aggressiivisempi toimissaan terroria vastaan, mutta samalla Iso-Britannian pitäisi vetäytyä kauemmaksi USA:n harjoittamasta politiikasta ja lähentyä muita EU-maita. Lähi-idän kriisin ja terrorismin vastaisen sodan uusi kärjistyminen tuotti valtioiden päämiehille uusia paineita johtaa kansainvälinen tilanne ulos kriisistä ja siinä samalla säilyttää oma ja puolueensa kannatus edes siedettävällä tasolla.

Kirjallisuus

- Werner Severin & James Tankard, Jr. (1992). *Communication theories: Origins, methods, and uses in the mass media.* (3rd ed.) New York: Longman.
- Pamela Shoemaker & Stephen Reese (1996). *Mediating the message: Theories of influences on mass media content.* (2nd Ed.) New York: Longman.
- Denis McQuail (1992). *Media Performance: Mass Communication and the Public Interest.* London: Sage Publications.

Notes

- ¹ Ks. esim. <http://www.pollingreport.com/>.
- ² <http://poll.gallup.com/>.
- ³ Saatavilla: http://www.yougov.com/archives/pdf/trackerLeaderTrends_060320.pdf.
- ⁴ Saatavilla: <http://pewresearch.org/assets/reports/pdf/37topline.pdf>.
- ⁵ Saatavilla: http://www.yougov.com/archives/pdf/trackerIraqTrends_060403.pdf.
- ⁶ Saatavilla: <http://poll.gallup.com/content/?ci=23923>.
- ⁷ Saatavilla: http://www.yougov.com/archives/pdf/trackerIraqTrends_060403.pdf.
- ⁸ Ks. esim. <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/5068228.stm>.
- ⁹ Ks. <http://poll.gallup.com/content/?ci=23989>.
- ¹⁰ Saatavilla: <http://www.icmrsearch.co.uk/reviews/2006/Guardian%20-%20July/guardian-july-2006.asp>.
- ¹¹ Ks. lähemmin: Risto Sinkko, Mielipidemittaukset "uudessa" informaationsodassa. Johtamisen laitos, julkaisusarja 1 tutkimuksia N:o 22, ss. 63-64. Helsinki 2002.
- ¹² Saatavilla: http://www.bicom.org.uk/opinion_polls/s/1836/maagar-mochot-poll-71-support-pm-olmerts-handling-of-current-crisis/.
- ¹³ Saatavilla: <http://www.guardian.co.uk/israel/Story/0,,1851810,00.html>.
- ¹⁴ Ks. esim. <http://www.techweb.com/article/showArticle.jhtml?articleId=191600165&pgno=1>.

- ¹⁵ Ks. <http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/brunitedstatescanadara/186.php?nid=&id=&pnt=186&lb=brusc>.
- ¹⁶ Bobby Duffy and Rea Robey: A new British model? Ratings of economic and public policy from the Ipsos MORI International Social Trends Monitor in Britain, the US, France, Germany, Spain and Italy. Saatavilla: <http://www.mori.co.uk/publications/rd/a-new-british-model.pdf>.
- ¹⁷ Saatavilla: http://www.yougov.com/archives/pdf/trackerPolitical_060802.pdf
- ¹⁸ Lähi-idän kriisin käsittelyssä Iso-Britanniassa pääministeri Blair näyttää heinä-elokuussa 2006 joutuneen ristiriitoihin jopa oman kabinetinsa sisällä, joten oman maan strategisiksi arvioitujen etujen puolustaminen näyttää olevan sisäpoliittisesti vaikeata.
- ¹⁹ Ks. esim. Severin ja Tankard (1992) tai Shoemaker ja Reese 1996.
- ²⁰ McQuail 1992.
- ²¹ Ks. esim. <http://www.pollingreport.com/israel.htm>. Ks. myös <http://pewresearch.org/reports/?ReportID=37>.
- ²² Saatavilla: <http://poll.gallup.com/content/?ci=23944>.
- ²³ Saatavilla: http://www.yougov.com/archives/pdf/TEL060101012_3.pdf.
- ²⁴ Saatavilla: <http://www.icmresearch.co.uk/reviews/2006/Guardian%20-%20July/guardian-july-2006.asp>.
- ²⁵ Ks. <http://www.mori.co.uk/polls/2006/mpm060724.shtml>.
- ²⁶ Saatavilla: <http://www.yougov.com/archives/pdf/SpectatorPollResults.pdf>.